

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

NOVEMBER 2017

PUNTE: 200

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit TWEE afdelings.
2. Beantwoord AL die vrae in die ANTWOORDEBOEK.
3. Lees die vrae aandagtig deur en beantwoord slegs wat gevra word.
4. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
5. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
6. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A**VRAAG 1**

- 1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommer (1.1.1–1.1.10) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.11 D.
- 1.1.1 Gronde sonder beperkende lae, byvoorbeeld geen ploeglaag nie, is voordelig vir 'n verbeterde ...
- A grondstruktuur.
 - B pH-balans.
 - C wortelontwikkeling.
 - D grondtekstuur.
- 1.1.2 'n Verskeidenheid produksievertakkings op dieselfde plaas staan as ... bekend.
- A gewasrotasie
 - B diversifikasie
 - C spesialisasie
 - D wisselweiding
- 1.1.3 Die tipe werker wat op 'n plaas werk wat 21 dae jaarlikse verlof het:
- A Permanente werker
 - B Kontrakwerker
 - C Seisoenale werker
 - D Geleentheidswerker
- 1.1.4 Die boerderystelsel waar diere in groot kampe met natuurlike weiding sonder enige voedingbymiddels wei:
- A Ekstensiewe boerdery
 - B Intensiewe boerdery
 - C Half-intensiewe boerdery
 - D Presisieboerdery
- 1.1.5 Die finansiële staat wat die likiditeit van 'n boerdery vir 'n sekere tydperk sal bepaal:
- A Inventaris
 - B Inkomstestaat
 - C Proefbalans
 - D Balansstaat

- 1.1.6 Die bestuursbeginsel waar 'n boer uit verskillende opsies of oplossings vir 'n probleem moet kies en dit implementeer:
- A Beplanning
 - B Koördinerings
 - C Evaluering
 - D Besluitneming
- 1.1.7 'n Prosesseringsmetode waar hoë temperature vir 'n baie kort tydperk op groente gebruik word:
- A Sterilisasie
 - B Pasteurisasie
 - C Blansjering
 - D Rooster
- 1.1.8 Die doel van die Wet op Basiese Diensvoorwaardes, 1997 (Wet 75 van 1977) is dat werkers ...
- A met beskermende klere toegerus sal word indien plaagdoders gespuit word.
 - B die korrekte werksure sal werk.
 - C vergoeding sal ontvang indien hulle in die uitvoering van hul pligte beseer word.
 - D opleiding sal ontvang om vaardighede te verbeter.
- 1.1.9 'n Boerderystelsel waar al die diere op die plaas elke dag die korrekte hoeveelheid voer volgens produksie, reproduksie en gewig ontvang:
- A Bestaansboerdery
 - B Ekstensiewe boerdery
 - C Presisieboerdery
 - D Kommersiële boerdery
- 1.1.10 Die bemarkingskanaal waar boere kopers gebruik wat op die produkte bie:
- A Internet
 - B Plaashekbemarking
 - C Veilings
 - D Uitvoerbemarking
- (10 x 2) (20)

- 1.2 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by 'n term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–L) langs die vraagnommer (1.2.1–1.2.10) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.2.11 M.

KOLOM A		KOLOM B	
1.2.1	Grondduursaamheid	A	tegnologie en materiaal wat gebruik word om die geoeste produk voor verkope te bedek
1.2.2	Grondwaterkapasiteit		
1.2.3	Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid, 1993 (Wet 85 van 1993)	B	gebruik brosjures of plakkate om verbruikers oor plaasprodukte in te lig
1.2.4	Oortrokke bankrekeninge	C	'n doeltreffende boerderymetode om volhoubare en winsgewende voedselproduksie te verseker
1.2.5	Produksierisiko		
1.2.6	Kommersiële boerdery	D	grond kan nie vernietig word nie
1.2.7	Verpakking	E	tipe krediet wat deur 'n boer verkry word
1.2.8	Advertering		
1.2.9	Groen bemarking	F	help 'n boer om die oppervlakte (ha) van 'n landery bepaal
1.2.10	Globale posisioneringstelsel (GPS)	G	werkgewer en werker moet seker maak dat alle voorsorgmaatreëls getref is voordat 'n taak uitgevoer word
		H	vermoë van grond om water teen gravitasie vas te hou
		I	fisiese arbeid, toesighoudende en bestuursfunksies
		J	droogte en onvoorsiene weerverskynsels in 'n produksieseisoen
		K	verkoop organiese produkte in herwinbare houers
		L	meet die reaksie van wins na die prysverandering

(10 x 2)

(20)

- 1.3 Gee die KORREKTE landboukundige term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die term langs die vraagnommer (1.3.1–1.3.10) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.3.11 Rekordhouding.
- 1.3.1 'n Tipe kapitaal wat in items met 'n permanente waarde belê word
- 1.3.2 Die instel van 'n masjien om teen die korrekte tempo te werk
- 1.3.3 'n Boerderybegroting wat op 'n enkele produksie-eenheid fokus
- 1.3.4 'n Tipe veld wat in alkaliese grond in lae reënvalgebiede groei
- 1.3.5 Die groei van 'n nuwe besigheidsonderneming deur innoverende individue wat op geleenthede in die mark reageer
- 1.3.6 'n Rekordhoudingsmetode wat gebruik word om boek te hou van werkers se werksure
- 1.3.7 Die voorgestelde datum waarteen 'n produk gebruik behoort te wees wat op die verpakking van landbouprodukte verskyn
- 1.3.8 'n Bestuursbeginsel wat gevolg moet word voordat enige taak op 'n plaas kan begin
- 1.3.9 Die opstel van kriteria om produkte volgens gehalte te kategoriseer
- 1.3.10 'n Brondokument wat gebruik word om gekoopte landbou-items te ontvang (10 x 1) (10)
- TOTAAL AFDELING A: 50**

AFDELING B**VRAAG 2: FISIESE EN FINANSIËLE BEPLANNING**

Begin hierdie vraag op 'n NUWE bladsy.

2.1 'n Gewasboer het data verkry wat die aard van die grond van 'n landery beskryf. Die analise toon dat indien besproeiing toegepas sou word, afloop sal voorkom.

2.1.1 Noem DRIE basiese grondvereistes vir besproeiingsdoeleindes. (3)

2.1.2 Verduidelik kortliks DRIE metodes wat 'n boer kan gebruik om die afloop van water te verminder. (3)

2.2 Verduidelik die uitwerking van die voeg van organiese materiaal by organies ryk gronde en organies arm gronde. Verwys na die TWEE fisiese aspekte wat hieronder gegee word.

Teken die tabel oor en voltooi dit in die ANTWOORDEBOEK.

FISIESE ASPEKTE	ORGANIES RYK GRONDE	ORGANIES ARM GRONDE
Grondtemperatuur		
Gronderosie		

(4 x 1) (4)

2.3 Natuurlike weiding is die mees ekonomiese bron van voeding vir weidiere. 'n Doeltreffende manier om die produktiwiteit van natuurlike weiding te verhoog, is om 'n kampstelsel te gebruik.

2.3.1 Bespreek VIER redes waarom 'n veeboer 'n kampstelsel op natuurlike weiding moet gebruik. (4)

2.3.2 Noem VIER praktjke wat tot die agteruitgang van die veld lei. (4)

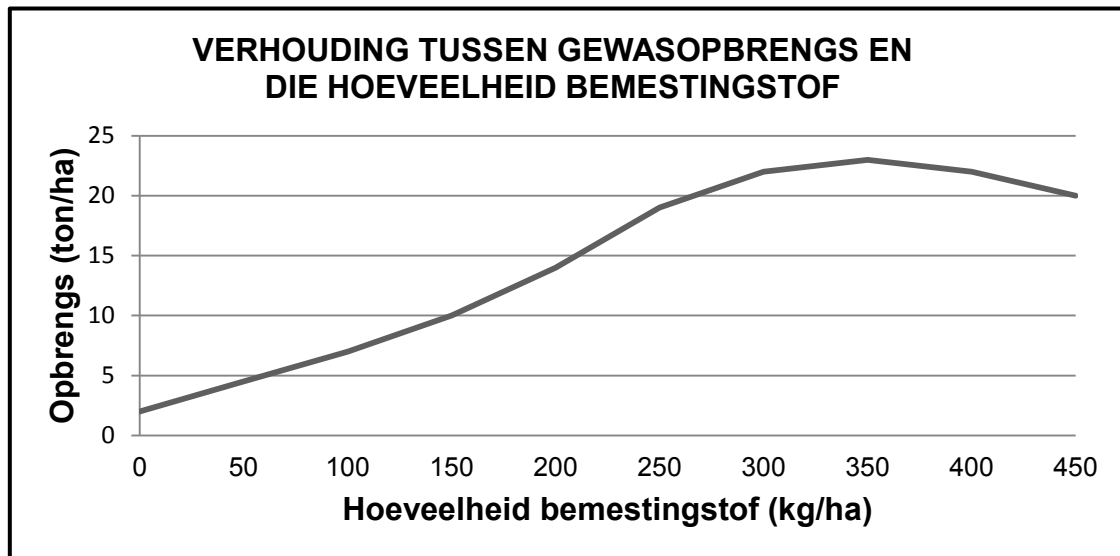
2.4 Definieer kortliks die volgende kapitaalbronne:

2.4.1 Eie kapitaal (1)

2.4.2 Krediet (1)

2.4.3 Produksiekapitaal (1)

- 2.5 Die grafiek hieronder toon die verhouding tussen gewasopbrengs en die hoeveelheid bemestingstof toegedien.

- 2.5.1 Identifiseer die ekonomiese eienskap van grond, soos in die grafiek hierbo aangedui. (1)
- 2.5.2 Verduidelik kortliks hoekom die grafiek NIE by 'n opbrengs van 0 ton/ha begin NIE. (3)
- 2.6 Beskryf VIER metodes wat boere kan gebruik om die produktiwiteit en volhoubare produksie van 'n spesifieke bewerkte land te verhoog. (4)
- 2.7 Arbeid verwys na 'n werker wat 'n aktiwiteit aan die eienaar van 'n plaas verkoop in ruil vir 'n loon.
- 2.7.1 Noem DRIE funksies van 'n gehuurde werker. (3)
- 2.7.2 Beskryf VIER metodes wat boere kan gebruik om die toestande op die plaas vir hulle werkers te verbeter, om aan die Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid, 1993 (Wet 85 van 1993) te voldoen. (4)
- 2.8 Verduidelik kortliks die invloed van die verkeerde kalibrering van plaagdoder- en onkruiddoder-spuitmasjiene op die agteruitgang van natuurlike hulpbronne. (3)

2.9 Bestudeer die begroting vir 'n gemengde boerdery hieronder.

UITGAWES		INKOMSTE	
ITEM	Bedrag (R)	ITEM	Bedrag (R)
LEWENDE HAWE			
Ramme	100 000	Ou ramme	50 000
Voer	320 000	Ou ooie	150 000
Veeartsenybehandeling	100 000	Skaapvleis	200 000
Skeer van skape	1 800	Skape	500 000
Vervoer	16 200	Mis	20 600
Slagpale	15 000	Wol	95 400
Totale koste		Totale opbrengste	
GEWASSE			
Waterbelasting (besproeiing)	10 200	Rou gewasproduk	35 500
Kunsmis	33 000	Verwerkte produk	65 000
Saad	5 000	Kompos	34 000
Arbeid	25 000	Hooivoer ('Haylage')	32 500
Plaagdoders	20 000		
Kommissie	15 000		
Vervoer	19 800		
Totale koste		Totale opbrengste	
TOTALE UITGAWES		TOTALE INKOMSTE	

- 2.9.1 Identifiseer die tipe begroting wat hierbo voorgestel word. Motiveer jou antwoord. (2)
- 2.9.2 Gee TWEE redes vir die saamstel van 'n begroting vir 'n boerderyonderneming. (2)
- 2.9.3 Bereken die volgende items uit die data in die begroting hierbo:
- (a) Totale koste vir die lewendehawevertakking (1)
- (b) Totale opbrengste vir die lewendehawevertakking (1)
- (c) Totale koste vir die gewasvertakking (1)
- (d) Totale opbrengste vir die gewasvertakking (1)
- 2.9.4 Bereken die netto wins of verlies vir hierdie plaas. Dui aan of dit 'n wins of 'n verlies is. Toon ALLE berekeninge. (3)

[50]

VRAAG 3: ENTREPRENEURSKAP, REKORDHOUDING, BEMARKING, BESIGHEIDSBEPANNING EN GEORGANISEERDE LANDBOU

Begin hierdie vraag op 'n NUWE bladsy.

3.1 Elke boer moet 'n entrepreneur wees.
3.1.1 Definieer die term *entrepreneur*. (4)

3.1.2 Noem VIER kriteria wat in ag geneem moet word voordat 'n landboubesigheid begin word. (4)

3.2 Die SSGB('SWOT')-analise gee insig oor die uitdagings waarvoor die boerdery-entrepreneur in 'n boerderysakeonderneming te staan kom.

Tabuleer en beskryf ELKE komponent van die SSGB-analise. Gebruik die formaat van die tabel hieronder.

Komponente	Beskrywing
------------	------------

(8)

3.3 Hieronder is 'n lys aktiwiteite van direkte bemarking van plaasprodukte aan 'n kleinhandelaar.

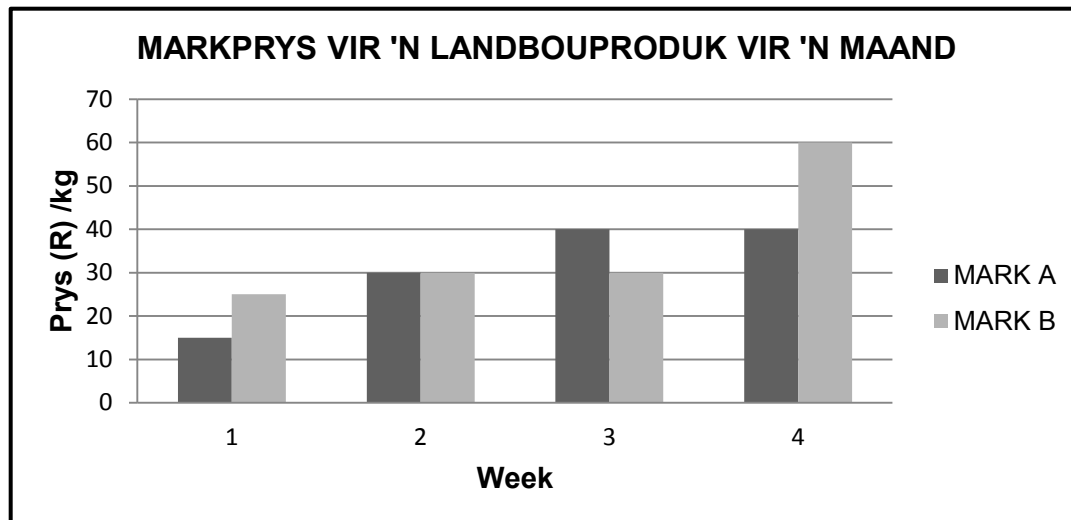
berging; verpakking; prosessering; gespesialiseerde vervoer; oes; gradering

Noem ENIGE produk van jou keuse, herrangskik die aktiwiteite hierbo en gee 'n gepaste rede vir die volgorde van ELKE aktiwiteit vir jou produk. (10)

3.4 Noem TWEE prysvasstellingsdoelwitte wat 'n riglyn vir die prysvasstelling-besluite van landbouprodukte is. (2)

3.5

'n Boer produseer 2 000 kg van 'n produk per week, gereed om bemark te word, tydens volle produksie. Mark A is 'n klein mark nader aan die plaas (50 km) en Mark B is 'n groot mark verder van die plaas af (70 km). Die vervoerkoste is R12,50/km. By Mark A bestaan die risiko dat slegs 70% van die produkte verkoop sal word, teenoor Mark B waar alles verkoop sal word. Die produkte sal waarskynlik in week drie en vier vir die mark gereed wees.

- 3.5.1 Noem TWEE hoof faktore wat die prys van landbouprodukte bepaal. (2)
- 3.5.2 Bereken die moontlike wins by Mark A in die derde week en neem die risiko in aanmerking. Toon ALLE berekeninge. (5)
- 3.5.3 Bereken die moontlike wins by Mark B in die derde week. Toon ALLE berekeninge. (3)
- 3.5.4 Doen 'n aanbeveling aan die boer, gebaseer op die hoogste wins in die maand, soos op die grafiek aangedui. (3)

- 3.6 Die volgende is 'n gewasboer se finansiële rekords soos aan die einde van Julie:

ITEM	WAARDE (R)
Eiendom	1 800 000
Krediteure	800 000
Plante en gereedskap	350 000
Inventaris	2 000
Debiteure	300 000
Verbandlening	200 000

- 3.6.1 Rangskik die items in die tabel hierbo volgens die opskrifte in die tabel hieronder.

Bedryfsbates	Niebedryfsbates	Bedryfslaste	Niebedryfslaste

(6)

- 3.6.2 Noem die tipe boerderyrekord wat uit die bates en laste van die boerdery voorberei word.

(1)

- 3.6.3 Bereken die netto waarde van die boerdery indien die bates R2 900 000 en die laste R1 200 000 is. Toon ALLE berekeninge.

(2)

[50]

VRAAG 4: OES, BEWERKING, BESTUUR EN AGRITOERISME**Begin hierdie vraag op 'n NUWE bladsy.**

- 4.1 Die verpakking en etikettering van plaasprodukte word deur voedsel- en bemarkingswetgewing beheer.
- 4.1.1 Noem VYF spesifikasies oor etikettering. (5)
- 4.1.2 Noem VIER aspekte wat aangeraak word deur die Nasionale Gesondheidswet, 2003 (Wet 61 van 2003) oor die verskaffing van landbouprodukte. (4)
- 4.2 Onderskei tussen die volgende voedsel terme:
- 4.2.1 Fermentasie (2)
- 4.2.2 Ontbinding (2)
- 4.3 Gee DRIE voorbeelde waar filtrasie deel van voedselprosessering sal wees. (3)
- 4.4 Noem en beskryf DRIE faktore wat die prosessering van landbouprodukte beïnvloed. (6)
- 4.5 'n Organogram is in 'n landboubesigheidsonderneming nodig om vir 'n werker te toon wie sy/haar toesighouer is.
- Gebruik die inligting hieronder om 'n tipiese landbou-organogram te teken.
- Toesighouer van 'n produksie-eenheid
 - Werker
 - Plaaseienaar
 - Plaasbestuurder (4)
- 4.6 Beheer is 'n belangrike beginsel van die bestuursproses.
- 4.6.1 Definieer die term *beheer*. (2)
- 4.6.2 Verduidelik kortliks hoe beheer in 'n vertakking as 'n bestuursbeginsel gebruik sal word. (2)
- 4.6.3 Verduidelik hoe gehalteversekering gedurende beheer gedoen sal word. (1)
- 4.7 Verduidelik kortliks VIER redes vir beplanning. (4)
- 4.8 Beskryf DRIE faktore van besluitneming waarvan die funksionering van 'n plaas afhang. (3)
- 4.9 Noem en beskryf die TWEE aspekte van organisasie. (5)
- 4.10 Noem VYF aktiwiteite wat tot agritoerisme bydra. (5)
- 4.11 Beskryf TWEE rolle van 'n boer in agritoerisme. (2)

[50]**TOTAAL AFDELING B: 150
GROOTTOTAAL: 200**